

De palliatieve patient met ernstig COPD

Praktische handvatten bij dyspnoe

Jolien Visser, VIOS longziekten
12 oktober 2022

gelre ziekenhuizen

©DESIGNALIKIE

Zorg beter voor elkaar

Inhoud

- **De Propal-tool**
- **Het protocol 'Palliatieve zorg bij COPD'**
- **Dyspnoe bij COPD een complexe zaak**
- **Praktische handvatten**

Uitslag

Positieve Propal-score

Advies

Positief. Start palliatieve zorg volgens regionale afspraken.

Uitslag

Negatieve Propal-score

Advies

Negatief. Continueer standaard COPD-zorg, bij voorkeur volgens het Landelijk zorgpad COPD longaanval met ziekenhuisopname.

Propal-tool

1. Wat is de **MRC dyspnoe score**?
2. Wat is de totale **CCQ score**?
3. Is de patient bekend met ernstige **comorbiditeit**?
(Cor pulmonale, maligniteit*, hartfalen, DM*, nierfalen)
4. Wat is de **FEV1%** van voorspeld?
5. Is er sprake van **gewichtsverlies**?
6. Is de patient >1 in het afgelopen jaar of >2 keer in de laatste twee jaar **opgenomen geweest in het ziekenhuis** buiten huidige opname om?
7. **Surprise Question**

Bij wie nemen we de Propal-tool af

1. Inclusiecriteria

De Propal-COPD tool wordt afgenomen bij patiënten met de diagnose COPD en tenminste één van de volgende kenmerken:

- FEV1 <30% dan voorspeld
- Kwetsbare lichamelijke toestand (frailtyscore >6)
- Frequente ziekenhuisopnames voor acute exacerbaties, meer dan 2 exacerbaties in 1 jaar
- Ziekenhuisopname met (niet-invasieve) beademing
- MRC score 5: te dyspnoïsch om uit huis te gaan of dyspneu tijdens aan- en uitkleden
- Afname van de kwaliteit van leven: CCQ score >3
- Ondergewicht
 - BMI <21kg/m² en/of
 - Ongewenst gewichtsverlies >5% in 6 mnd. of >10% over een langere periode en/of
 - SnaQ score >3
 - Lage vetvrije massa index, mannen <17 kg/m², vrouwen <15 kg/m²
- Ernstige comorbiditeit (cor pulmonale, hartfalen, nierinsufficiëntie, diabetes mellitus, kanker)
- Chronisch gebruik van zuurstof
- Afwijzing voor endobronchiale longvolumereductie of longtransplantatie
- Overbelaste mantelzorger

Proces

- Signalering inclusiecriteria door: vpk, VS, ANIOS/PA, LA
- Propal-tool door: VS tijdens opname*
- Propal-tool door: VS of longverpleegkundige poliklinisch
- Patiënt informeren over markeringsgesprek
- Markeringsgesprek door longarts
- Aanmelden transmuraal zorgpad door longverpleegkundige
- Vervolg proactieve zorgplanning door VS i.s.m. longarts
- (Long)verpleegkundigen signalerende functie op lichamelijk, psychisch, sociaal of spiritueel gebied

Symptomen laatste levensjaar

- Vermoeidheid
- **Dyspnoe**
- Pijn
- Hoesten
- Slapeloosheid
- **Angst/Paniek**
- Verminderde eetlust
- Cachexie

Dyspnoe

- *“Een onaangename gewaarwording van de ademhaling”*
- Wat de patiënt zegt dat het is
- Een probleem van het brein

beschrijving

het gevoel lucht tekort te komen

honger naar lucht

snel of diep ademen

zwaar ademen

moeite met ademen

een strak of benauwd gevoel op de borst

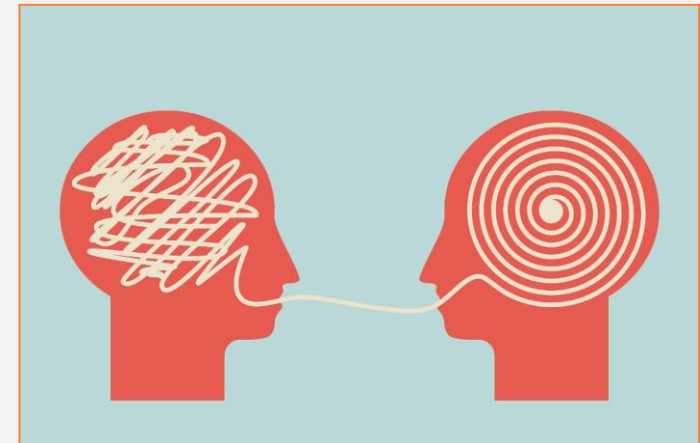
het gevoel niet meer te kunnen ademen

angst om te stikken

Overeenkomst met 'pijn'

Beiden sensorische en affectieve component

- ▶ Sensorische deel stuurt **gegevens van sensoren naar de hersenen**
- ▶ Affectieve deel is het **teruggeven** van een **onaangenaam gevoel**
- ▶ Emotionele respons leidt tot **reflectie** van de situatie
- ▶ **Gedragsverandering**

Onderverdeling van dyspnoe

1. Luchthonger
 - ▶ Gevoel van lucht te kort komen door hypoxemie of hypercapnie
2. Gevoel van ademarbeid
 - ▶ Moeite moeten doen voor het (uit)ademen door hogere weerstand in de luchtwegen
3. Strak gevoel om de borst
 - ▶ Bronchospasme: verkramping van de spieren rond de luchtwegen
4. Versnelde oppervlakkige ademhaling door veneuze stuwning
 - ▶ Cardiaal

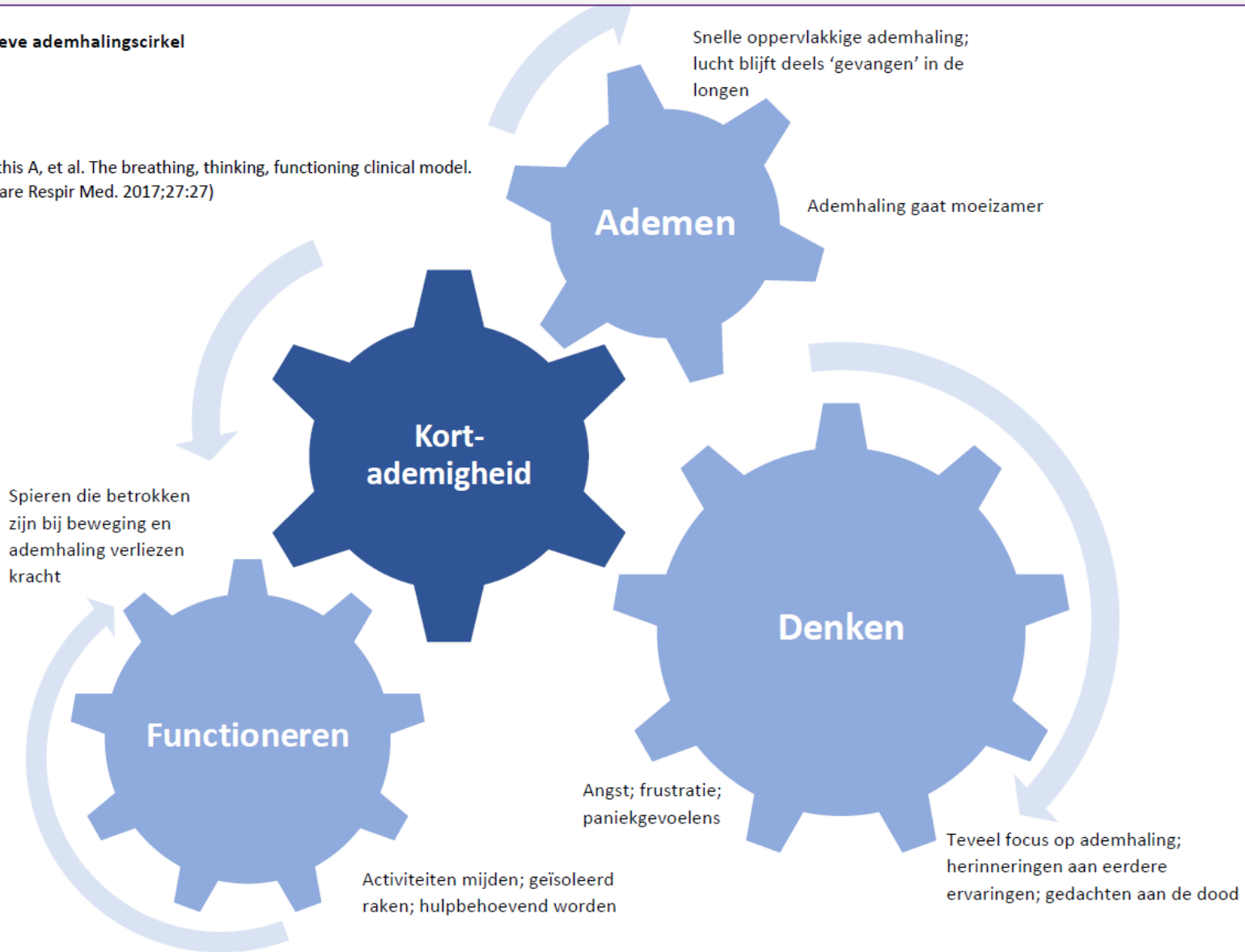
Complexe wisselwerking

- ▶ Benauwdheid leidt tot veranderend adempatroon
- ▶ Veranderd adempatroon leidt tot hyperinflatie
- ▶ Hyperinflatie leidt tot steeds meer oncomfortabele ademhaling
- ▶ Oncomfortabel gevoel van stikken zorgt voor angst
- ▶ Angst zorgt voor toename ademhaling
- ▶ Om dit te voorkomen → minder bewegen
- ▶ Spieren worden zwakker en gaan minder efficiënt om met zuurstof, conditie verslechterd
- ▶ Benauwdheid bij minimale inspanning

De negatieve ademhalingscirkel

(Bron: Spathis A, et al. The breathing, thinking, functioning clinical model. NPJ Prim Care Respir Med. 2017;27:27)

De vicieuze cirkel doorbreken

ADEMEN

- Ademhalingstechnieken
- Schouders laag
- Handventilator
- Zingen

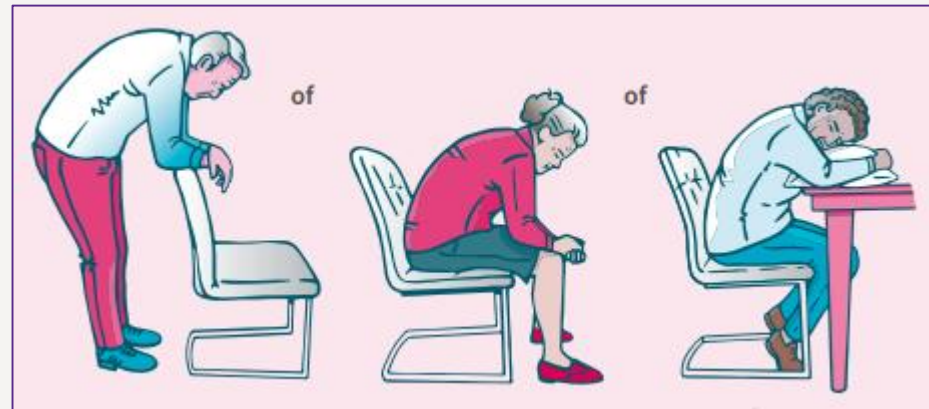
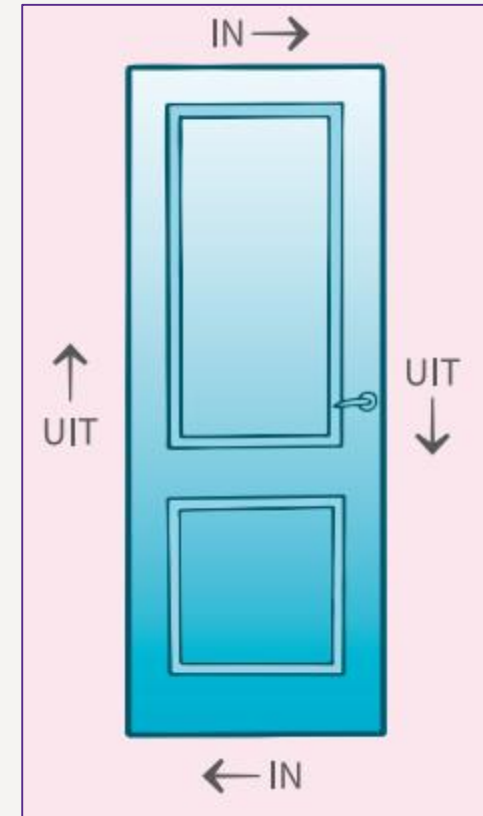
DENKEN

- Maak angst bespreekbaar
- Gedachten ombuigen met CGT
- Visuele imaginatie
- Afleiding

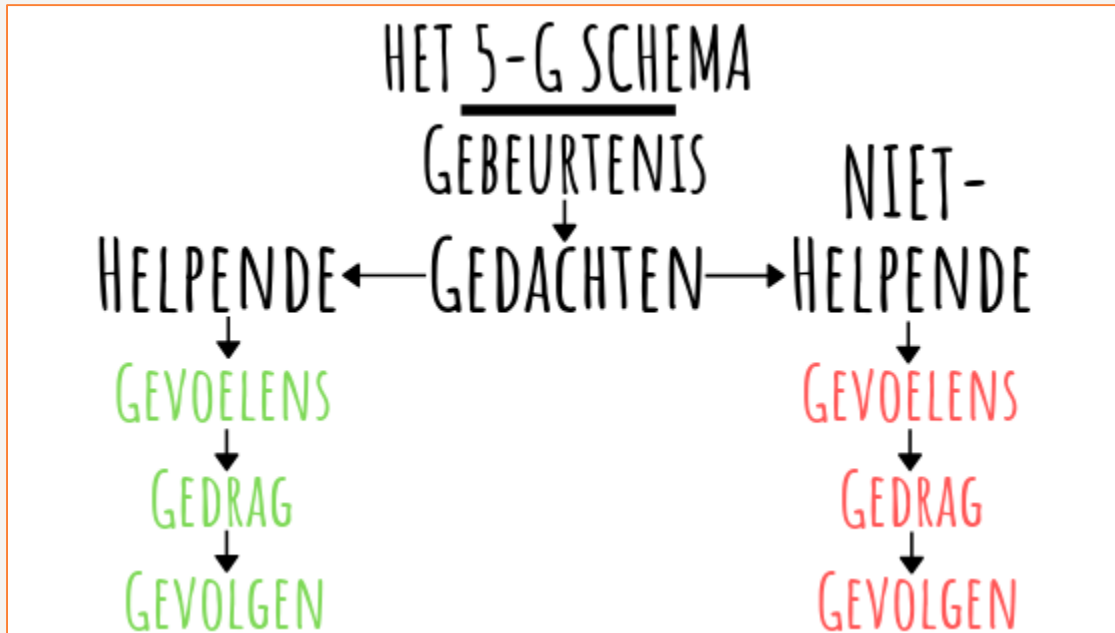
FUNCTIONEREN

- Inzicht deconditionering
- Toch bewegen
- Rollator
- Energiebalans

Hulpmiddelen - ademen

Hulpmiddelen - denken

Wat kan ik doen bij benauwdheid?

Telefoonnummer dat ik moet bellen bij toegenomen klachten/benauwdheid:

Contactpersoon voor de ambulancedienst of huisartsenpost voor informatie en instructie:

Naam:

Tel. nummer:

En verder...

- ▶ Betrek de mantelzorger/familieleden
- ▶ Controle van inhalatietechniek en therapietrouw
- ▶ SMR heeft nog steeds nut om dyspnoe en hoestklachten te verminderen
- ▶ Educatie zuurstof

Bedankt!

Gelre Apeldoorn

Albert Schweitzerlaan 31
7334 DZ Apeldoorn

Gelre Zutphen

Den Elterweg 77
7207 AE Zutphen

Meer informatie vindt u op
gelreziekenhuizen.nl

Bronnenlijst

- Berends, N. (2022). Angst bij thuiswonende COPD patiënten: wat kun je doen? *Nursing*. <https://www.nursing.nl/magazine-artikelen/angst-bij-thuiswonende-copd-patienten/>
- Compassion. (2021, 2 december). *Symptoommanagement – Palliatieve zorg bij copd*. Van <https://palliatievezorgcopd.nl/aanpak/symptoommanagement/>
- Godschalx-Dekker, J. A., & Mooren, K. J. M. (2021). Angst bij COPD behandelen met CGT. *Ned. Tijdschrift Geneeskunde*, 165. <https://www.ntvg.nl/artikelen/angst-bij-copd-behandelen-met-cgt>
- Hull, J. H. (Red.). (2022, september). *Complex Breathlessness*. EUROPEAN RESPIRATORY SOCIETY. [https://books.ersjournals.com/content/complex-breathlessness#:~:text=Complex%20breathlessness%20\(breathlessness%20with%20an,to%20both%20patients%20and%20clinicians](https://books.ersjournals.com/content/complex-breathlessness#:~:text=Complex%20breathlessness%20(breathlessness%20with%20an,to%20both%20patients%20and%20clinicians)
- Van den Aardweg, J. G. (2013). 4 soorten dyspnoe. *Ned. Tijdschrift Geneeskunde*, 157. <https://www.ntvg.nl/artikelen/4-soorten-dyspneu>